

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Нова українська школа

Марія ЧУМАРНА

БУКВАРИКОВА СВІТЛИЦЯ

МАЛА Й ВЕЛИКА УКРАЇНА

1 КЛАС

ТЕРНОПІЛЬ
"НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН"

ББК 84(4Укр)-5
УДК 82-1(477)
Ч-90

Серію «Нова українська школа» засновано 2017 року

Чумарна М. І.

Ч90 Букварикова світлиця : 1 кл. : Мала й велика Україна. Читанка для молодших школярів. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. — 176 с.

ISBN 978-966-10-5852-0

Ця книжечка послідовно, крок за кроком, вводить дитину в барвистий світ її образів: від пізнання себе, свого найближчого оточення, сім'ї і родини, до якнайширшого розгляду тих понять, які ми означуємо словом "Україна". Книжка навчає дитину простими доступними віршами засвоювати просторові уявлення, вивчати довколишній світ на дотик і на смак, у пісенно-ігровій формі вживатися у світ казки, самій творити власні вірші й казки. Вона допомагає дитині концентрувати увагу на побаченому, почутому, вслухатися у відтінки рідного слова, шляхом звуконаслідування і словотворення розширювати понятійне коло, розвивати логічне мислення, увагу. Книжка наочно ілюструє синергетичну модель виховання дитини, що базується на тисячолітньому досвіді української етнопедагогіки.

Відповідає вимогам типових освітніх програм та Державного стандарту початкової освіти.

Для широкого кола маленьких читачів дошкільного і молодшого шкільного віку.

УДК 82-1(477)
ББК 84(4Укр)-5

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

ISBN 978-966-10-5852-0

© Чумарна М. І., 2019
© Навчальна книга – Богдан, 2019

ДОБРОГО РАНКУ!

СОНЕЧКО ЗБУДИЛОСЬ

Сонечко збудилось,
Промінцями вмилось,
Посміхнулось пташці,
Зайчику й ромашці.

І мене збудило,
В личенько пригріло:
«Час уже вставати!»—
Засміялось мило.

І я відкриваю очка, примружено намагаюся дивитися на сонечко. Яке тепло іде від кожного його промінчика! Навіть вазонкові квіти на віконечку розтулили сонні пелюсточки.

І Я?

І я очка протираю,
Я до сонечка моргаю:
Ти світи ясненько,
Сонце золотеньке!

Бо коли ти світиш —
Раді тобі діти,
З ліжечка стрибають,
Личка умивають!

Я біжу умиватися. Ох, яка холодна водичка! Спершу завжди умиваюся холодною водою: набираю її у маленьке відеречко, кажу водичці: «Ти гарна, здорова і цілюща, водичко! Умий моє личко!»

Скажу вам по секрету: водичка все чує, розуміє і запам'ятовує! І коли я тихо скажу їй: «Я люблю тебе, водичко!», — то вона віддасть мені свою любов кожною крапельинкою, котру я виллю на своє тіло.

Ось я, — умита, усміхнена, гарненько зачесана. У мене чудовий настрій!

А який настрій у тебе? Розкажи, як ти вранці збираєшся до школи. Можливо, дорогою до школи ти щось цікаве побачиш, з кимось зустрінешся. Поділися з усіма своєю цікавою історією!

Якими словами ти можеш описати свій ранковий настрій? На що він схожий?

УСМІХНЕНІ ЛИЧЕНЬКА

Ви — ніби сонце, усміхнені личенька!

Вас умивала сьогодні водиченька?

Сонечко вас цілувало у щічки?

Вас веселили квітки і смерічки?

Котики вам говорили «Няв-няв»?

Песик весело хвостом помахав?

Ми вам радіємо, вам посміхаємось —

З вами, щасливими, радо вітаємось!

Спершу я скажу «Доброго ранку!» мамі й татові, а потім подам руку котові Любомудрику. Ви бачили коли-небудь такого неймовірного кота, котрий розуміє кожне моє слово?

Любомудрик ходить зі мною гуляти, бавиться у дворі й... ходить до школи. Навіть якщо сидить вдома...

«Як це?!» — запитаєте ви.

А дуже просто: коли я хочу порадитися з Любомудриком, то уявляю собі його очі. Він завжди примружує їх, коли щось не так, і широко відкриває, коли хоче сказати мені: «Так!» Правда, у нього виходить «Няв!»

Я вибігаю на вулицю і біжу до школи. Сонце ясно світить, а на квітах і на траві виблискує роса. І я вітаюся з нею, бо роса — найчистіша і найцілющіша в світі водичка.

Давай привітаємося з тобою! Які слова тобі хочеться сказати вранці своїй мамі, татові, братикові чи сестричці, друзям та учительці?

А які слова хочеться самому почути від інших?

Поміркуй: що може людина передати іншій людині словами? Яку насправді силу має слово? Чи можна слова назвати цілющими, радісними, добрими? Які це слова? Назви їх!

Пограємо в гру

Гра називається «Поливаю квіти». Дівчата і хлопчики в барвистих коронах з назвами різних квітів стають в коло, а «садівник» іде по колу і «поливає»

свої квіти словами. Кожній з них він говорить якусь фразу, від якої «квіти», розкинувши руки, «розцвітають», або — навпаки: «в'януть», опустивши голову і сівши на підлогу.

Поміркуйте, якими словами та фразами можна «поливати» свої квіти, а якими — не можна. «Прив'ялі» квіти треба оживити гарними словами. «Квіточка» починає підіймати вгору свої пелюстки, радісно випрямлятися. Коли «садівник» полиє всі квіти і створить для них радісний настрій, квіти разом співають пісеньку:

Ой, як гарно, ой, як мило в цім саду рости,
Ой, як хочеться нам, квітам, пахнути й цвісти,
Тільки ти, наш садівничку, добре пам'ятай,
Бур'яни з своєї мови всі повиривай!

ВОДИЧКА-РОСИЧКА

Я люблю тебе, водичко!
Умий моє біле личко!
Засміялася водичка:
«Вранці я собі росичка,
Вдень — глибокая криничка.
Я джерельцем всім співаю,
Трави в спеку напуваю
І мурашок, і звірят,
І усміхнених малят.
Я усім життя дарую —
І тебе я поцілую!»

Цілувала в очка сині,
Ручки вимила дитині,
Щоб здорова виростала
І водичку шанувала!

Ах, як мені весело! На небі рожеві хмарки цвітуть, як жоржини у моєму квітнику. Повітря прохолодне, але сонячні промінці такі лагідні, — тільки вранці сонечко схоже на ніжне дитятко!

І я вітаюся зі своїм веселим ранком, із хмарками в небі й щебетливими пташками.

Що ти знаєш про водичку? Чому її називають матінкою життя, а сонечко — батьком?

А якою буває вода в казці? Чи знаєш ти, які слова любить слухати водичка? Чому біля криниці чи біля джерела не можна лаятися, сердитися?

ПРИСЛІВ'Я

- ✿ Перед водою — як перед Божим оком.
- ✿ Воді вклонися, а тоді напийся.

РАНОК

Ранок — мов котик пухнастий:
Мружить ще заспані очі.
Холодом щічки лоскоче,
Очка цілує на щастя.

Доброго ранку!

Ранок веде мене містом,
Їде зі мною в трамваї.
Вимитий сонечком, чистий,
Всіх перехожих вітає.

Ранок усе починає —
Як же йому не радіти?!
Радісно день проживають
Вранці усміхнені діти.

Учні збігаються до школи. Я так люблю бігти наввипередки до свого класу! Люблю казати всім: «Доброго ранку!» Я знаю, що коли побажаш доброго ранку і доброго дня усім дорогим людям, квітам, деревам, хмаркам, — усьому-всьому світові, — то твоє щире побажання обов'язково збудеться. Це ж не просто так собі люди вітаються: вони щиро хочуть, щоби все на світі було добрим.

Он поважно чимчикує до школи мій сусід по парті — Миколка. Він теж схожий на ранкове сонечко — послухайте, що Миколка сам про себе розказує.

В нашому дворі живе дуже мила бабуся Оксана. Вона з кожним вітається по-різному. Моїй мамі вона завжди каже: «Даруй, Боже, добрий день!», мені говорить: «Щасливого тобі раночку і доброго дня!», моєму маленькому братикові

бажає: «Рости великий і здоровий!» І кожному з нас стає тепло від її слів. А моя мама вітає нас словами: «Соловейчики, пора вставати і щебетати!» Я знаю, що я не соловейко, але люблю багато про що розповідати. І відгадувати загадки. І придумувати вірші.

Давай разом придумаємо вірша про ранок! І не простий вірш, а такий, у якому кожен рядок починається на літеру, з якої ти прочитаєш його назву. Такий цікавий вірш називається акровіршем.

Рожеве сонечко скупалося в росі,
А жайворонок в небі пробудився.
На сонну квітку вже метелик сів,
Одну росинку випив — і напився.
Ку-ку-рі-ку! — то півник наш збудився.

ЗАГАДКА

- * Він сонечко будить і будить діток,
Усіх закликає на перший урок.
(Ранок)

СКОРОМОВКА

- * Ранок рибалкам рибки наловив.

ЦЕ Я!

Я — ВЕСЕЛИЙ ХЛОПЧИК

Я — веселий гарний хлопчик:
Світлий чубчик, сині очка,
Маю носик, маю ротик,
Плечі, руки і животик,
Маю ніжки-пострибушки,
А в голівці — говорушки,
А у серці — веселинки:
Не дармую ні хвилинки!

Отакий він, Миколка! Справді веселий і радісний говорунчик! Вгадайте, скільки йому рочків, якщо мені уже сім!

А скільки років тобі? Що ти можеш розповісти про себе? Змалюй словами, як Миколка, свій портрет. Розкажи про свої звички, захоплення, улюблені ігри та книжки. Може, тобі вдасться створити цікавий портрет свого друга чи подруги.

І я розповім тобі про себе!

А Я — ДІВЧИНКА МАЛЕНЬКА

А я — дівчинка маленька:
Люблять мене рідна ненька,
Тато, дідо і бабуся,
І сестричка-веселуся,
І мій братик малесенький,
І мій котик сіресенький,
А ще песик-гавкотун
І горобчик-щебетун,

І дві гуски білесенькі,
І дві курки рябесенькі,
Та ще квіти у садочку,
Та ще рибки у ставочку,
Та ще хмарка над полями,
Та ще вітрик з вітерцями,
Та ще сонце з промінцями!

Бачите, як багато я про себе розказала? Та це ще не все! Бо найголовніше у мені — те, що я люблю і що хочу та вмію робити. Це ж так мало сказати про себе: у мене гарні очка, гарне личко, красиве платтячко. Не я ж сама створила свої очка чи пошила платтячко. А сама я малюю все, що бачу довкола. Я люблю слухати, як співають пташки, люблю приглядатися до квіток, метеликів, пташок. Вони теж хочуть, щоб я їх бачила й казала: «Які ж ви красиві! Я вас люблю!». Ці слова — чарівні, вони всіх роблять щасливими.

А кому ти говориш чарівні слова? Чи вмієш ти казати своїм рідним та друзям гарні побажання? Що ти їм бажаєш?

Почитай наступного вірша і спробуй його доповнити: що ще бачиш ти біля свого дому? Як пахнуть тобі квіти і дерева? Як пахнуть тобі овочі, фрукти? Які вони на смак?

Розкажи про це і намалюй усе, що бачиш.

ОЧІ, ВУХА, НОСИК

Вранці очка протираю,
Все довкола оглядаю:
Бачу маму, бачу тата,
Бачу квіти біля хати,
Сонце, небо — всенький світ!
Пахне липа край воріт,
Пахне медом, пахне літом,
Пахне теплим молоком.
Посмакую язичком —
Молоко і хліб духмяний,
Огірки і баклажани,
Груші, яблуні і сливи:
Все у світі — справжнє диво!
Треба лиш уважним бути:
Вміти бачити і чути,
Відчувати, смакувати,
Все любити й пізнавати!

Недавно до мене в гості приїжджала сестричка Леся, яка живе у великому місті. Коли ми пішли з нею на город, вона ахнула і сказала: «Ти диви! Помідори на городі! А я думала, що вони бувають лише в магазині!»

А серед вас, дорогі друзі, є такі, що не бачили, як і що росте? То погляньте на наш город! Спробуйте розпізнати все, що ви смакуєте язичком! На жаль, понюхати на малюнку овочі та фрукти ви не зможете.